

Noidanlukot

Tutustu uhanalaisiin noidanlukkoihin Katja Raatikaisen matkassa!

Salaperäinen noidanlukko

Rakkaudesta lajiin -kampanjan viimeinen mielenkiintoinen tuttavuus ovat oikukkaat noidanlukot. Nämä pienet sanikkaiset viihtyvät perinneympäristöissä. Tiesitkö, että muinoin uskottiin, että ketonoidanlukon lehdellä voi avata salaisimmatkin lukot?

Löytämisen riemua!

Oikukkaat noidanlukot aiheuttavat usein päänvaivaa ja selkäsärkyä etsijöilleen. Tällä kertaa olin jo pitkään kävellyt hitaasti etsiskellen pientä kumpareta edestakaisin. Välillä kumarruin tutkimaan tarkemmin matalaa kasvillisuutta, joka tällä laidunnetulla paahteisella pienellä kedolla oli paikoin harvaa.

Tiedän että teitä on täällä! Olisi jo aika näyttäytyä!

Edelleen tarkkaavaisesti maata tutkiskellen ja linkkuveitsiasenossa kävelen jatkoin haravointia. Polvistuin tarkastelemaan lähemmin huopakeltanon ja ketoneilikan värittämää ketolaikkua. Nenä maassa kasveja tutkiessani yhtäkkiä siinä, mitaltaan 4 cm:n pituisena silmiini osui ensimmäinen. Hetkeä myöhemmin näkyi vieressä toinen, kohta jo kolmas ja hieman kauempana neljäs. Sepä olikin muhkea yksilö: kokoa lähes 10 cm ja komea itiötähkä kurkotteli muun kasvillisuuden seasta kohti taivasta. Kun löytämisen suurin kynnyks oli ylitetty eli ensimmäinen noidanlukko oli paljastunut, löytyi kumpareelta ja sen laitamilta pieneltä alueelta yli 60 ketonoidanlukon yksilöä.

KUVA: METSÄHALLITUS / TAPANI MIKKOLA

KUVA: METSÄHALLITUS / TAPANI MIKKOLA

Ähäkutti, löysinpä teidät!

Noidanlukot pitävät kosteasta alkukesästä, juuri sellaisesta kuin mihin tänä vuonna kesäkuuksi lomansa ajoittaneet joutuivat tyytymään. Siksi tämä vuosi onkin ollut erityisen hyvä noidanlukkojen bongailuvuosi. Uusia esiintymäpaikkoja on löytynyt, ja vanhoilla tiedossa olleilla paikoilla on laskettu noidanlukkoja ennätysmääriä.

Toisenlaisina vuosina, kun alkukesä on paljon tätä kesää kuivempi, noidanlukot voivat piileskellä maan alla. Siellä kuluu joskus jopa vuosia, mikäli säät eivät hieman nirsoileviksi osoittautuneiden noidanlukkojen mielestä ole suotuisat verson kasvattamiseen maan pinnalle saakka. Noidanlukko saattaa piileksiä mullan alla myös jos maan päällä resurssit eivät muutoin ole niille soveliaat ja vaikkapa kilpailu valosta ja elintilasta tulisi hävityksi reheväkasvuisemmille lajeille. Siinähän etsiskelevät, en aio tänä kesänä näyttäytyä! Piilottelussa noidanlukkoja auttavat mykorritsasienet, joiden kanssa ne tekevät yhteistyötä ja saavat sitä kautta selviämiseensä vaadittavaa ravintoa.

Noidanlukon löytäminen on nykyisin aina yhtä ilahduttavaa. Kaikki maassamme tavatut seitsemän noidanlukkolajia ovat taantuneet voimakkaasti viime vuosikymmeninä. Lajeista yleisintäkin, ketonoidanlukkoa tapaa enää valitettavan harvoin. Ja vaikka noidanlukko sattuisikin kasvamaan juuri etsintäalueella ja vaikka siitä olisikin aiempi havaintotieto olemassa, oma lukunsa on löytää pienet, vihreät versot muun kasvillisuuden seasta. Tähän tarkoitukseen kannattaa harjaannuttaa "noidanlukkosiilmää". Sen avulla voi erottaa noidanlukon kohtaamiselle otollisimmat kohdat muusta kasvillisuudesta. Yleensä ne ovat pienialaisia laikkuja rehevämmän kasvillisuuden seassa tai laitamilla. Esiintymiä tavataan usein pienillä, hieman muusta ympäristöstä koholla olevilla aurinkoisilla kumpareilla tai rinteillä, joissa muu kasvillisuus pysyy matalana. Hiekkainen maaperä lisää noidanlukon löytymisen todennäköisyyttä. Erityisesti noidanlukot rakastavat laidunnettuja ketoja ja niittyjä, joilla laiduneläimet pitävät muut kasvit matalana siten, että varrellaan vähäisimmillekin jää tilaa kasvaa.

Usein noidanlukkojen esiintyminen kertoo pitkään jatkuneesta perinteisestä maankäytöstä, laidunnuksesta ja niitosta sekä sinnikkäästä hoitotyöstä. Jos pitkään hoitamatta ollutta niittyä tai ketoa aletaan tauon jälkeen raivata ja laiduntaa tai niittää säännöllisesti, mahdollisuudet noidanlukon ilmaantumiseen saattavat olla olemassa, jos maaperäkin sattuu olemaan suotuisa. Jos näin onnekaasti käy, löytöä kannattaa todellakin juhlia ja nostaa malja kuumamoöiden mystiselle avaimelle! Ja lisäksi jatkaa tulokseksikaaksi osoittautunutta hoitotyötä.

Suojelubiologi Katja Raatikainen taipuu vapaalla tangoon, niin tanssilavalla kuin klarinetti hyppysissään. Hänet voi tavata myös marja- ja sienimetsästä ja talvisin hiihtoladulta. Työkseen Katja vastaa Suomen arvokkaiden perinneympäristöjen hoidosta ja seurannasta esimerkiksi Euroopan unionin rahoittamassa Luonnonhoito-LIFE-hankkeessa. Kasvitieteilijää kiehtoo myös perinneympäristöjen historia.

METSÄHALLITUS / TAPANI MIKKOLA

rakkaudesta

L A J I I N

Noidanlukot

- ♥ Salaperäisiä ja oikukkaita pikku sanikkaisia.
- ♥ Ennen vanhaan uskottiin, että ketonoidanlukon lehdellä pystyy avaamaan kaikki lukot.
- ♥ Viihtyvät etenkin kedoilla ja niityillä.
- ♥ Sinnittelevät maavarren ja sienijuurikumppaninsa avulla näkymättömissä vuosia epämieluisilla säillä.
- ♥ Uhkana elinympäristöjen umpeenkasvu laidunnuksen ja niiton vähenemisen myötä.

www.metsa.fi/rakkaudestalajiin